

SVEA HOVRÄTT

Rotel 0602

Mark och Miljödomstolen

Mål nr.

M 8532-17 060204

Vi kompletterar härmed vår överklagan avseende ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT Mark och Miljödomstolens DOM 2017-09-15 Mål nr M1470-16

Vi har sänt in en överklagan till MMD av Miljöprövningsdelegationens (MPD) tillståndsbeslut (2016-05-04 med nr 551-9275-13-2283-144) och i olika omgångar fått komplettera det överklagandet bl.a. med kommentarer till Krange Vinds påståenden. Alla vi, som fått rätt att överklaga, har också fått lämna personliga redogörelser över hur vi känner oss drabbade och hur långt ifrån planerad park vi bor.

I denna vår överklagan till MÖD refererar vi till alla de synpunkter vi tidigare lämnat till MMD och åberopar också nedanstående bemötanden av MMDs dom/domskäl samt de eventuella kompletteringar vi gör i våra personliga redogörelse.

Vi yrkar med vår överklagan att MÖD i första hand skall avvisa hela Ranasjöprojektet och i andra hand att ärendet skall återförvisas till MMD för en fullständig genomgång i enlighet med MÖDs anvisningar.

Vi kommer att under respektive avsnitt av MMDs dom att efter vår förmåga redovisa (med rött) vad vi tycker är fel och varför, och vad vi åberopar som stöd i vår sak

Vi anhåller med vårt överklagande om prövningstillstånd eftersom:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledningen av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, och
4. det även annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

DOMSKÄL

Negativa konsekvenser av Ranasjö vindkraftpark

Klagandena har, i huvudsak, gjort gällande att den biologiska mångfalden, ekosystem, mark och geologi kommer att påverkas negativt av en vindkraftsetablering i området. Mark- och miljödomstolen instämmer i MPD:s bedömning att genomförda inventeringar av naturvärden

och fåglar, inklusive flyktleksinventering av kungsörn är tillräckliga och kan läggas till grund för provningen i målet. I likhet med MPD finner mark- och miljödomstolen att förekomsten av kungsörn, tjäder, övriga skogshöns eller andra fåglar inte utgör hinder för verksamheten. Genom delegation har en möjlig framtida påverkan på fladdermöss beaktats och inte heller förekomsten av fladdermöss ska därför utgöra hinder för att tillåta verksamheten.

MPDs och därmed MMDs underlag till sin bedömning är en i MKBn presenterad inventering som nedtecknats i en 32 sidig ”Häckfågelinventering” som sammanställdes 2012-02-10 (utförd under sommaren 2011). Inventeringen är gjord och presenterad av en då anställd hos tillståndsökaren Nordanvind AB (nu Kränge Vind AB).

Underlaget består till ”stor” del av ett antal kort och ritade kartor.

Av de 286st fåglar som noterats är det intressant att se att endast två sorter finns med som kan ge vissa svårigheter för en vindkraftsetablering. Nästan ofattbart att man på dessa stora marker endast funnit 3 tjädrar och 10st orrar. När man analyserar den 32 sidiga utredningen noterar man att fokuset inte varit att hitta de fågelarter som kan ge problem. Som exempel kan nämnas att man nog inte tillbringat mer än ca 2,5 dagar för örninventering.

I vår överklagan har vi (som bor här hela året) berättat om det stora antal fåglar och olika fågelarter vi har som inte ”uppmärksammats” av den i bolaget anstälde inventeraren.

Vi har beskrivit detta i vår överklagan men inte på något sätt har detta uppmärksammats av MPD och tydligen därför inte heller av MMD.

Vår förhoppning är att MMÖ skall ta hänsyn till våra i överklagan nämnda observationer. Vi gör här också en del förtydliganden när det gäller;

Orre

Tjäder

Ormvråk

Fjällvråk

Gråhäger

Fiskgjuse

Örn

Orre

Vi har kännedom om tre spelplatser som ligger i området.

Tjäder

Vi har kännedom om två spelplatser som ligger i området.

Ormvråk

har från tidig vår till mitten av sommaren uppmärksammats ett flertal ggr i

det område som planeras för byggnation och i områden som ligger ca 1km från snurrornas tänkta placering.

Fjällvråk

har från tidig vår till mitten av sommaren uppmärksamats nästan dagligen både i planerat byggområde och i område som ligger ca 1km från snurrornas tänkta placering.

Ett antal filmer med mobilkameror har gjorts där även ljud kan höras (dålig kvalitet). Som kuriosa kan nämnas att två personer som 7 oktober befann sig i Kuflo området såg 4st Fjällvråkar som hade någon form av dispyt med en Korp

Gråhäger

Det har funnits två häckande par många år vid Fjällsjöälven (Imnäs och Sörimnäs) ca 1,7km från snurrornas tänkta placering.

Fiskgjuse

häckar vid Fjällsjöälven ca 2 km från tänkta snurren på Kufloberget.

Örn

Ett stort antal observationer har gjorts över berörda byar någon eller några km från planerad vindpark samt ett flertal observationer vid Ranasjön. Observationerna är på både ung och gammal örn. Vi har lokaliserat ett bo som ligger ca 5 km från snurrorna och hört ryktas om ett som ligger i området där snurrorna planeras att byggas. Senaste av oss kända observationen av örn som flög från Imnäs in mot området i Kufloberget har gjorts nu i slutet av september.

Vi anser att den Häckfågelinventering som är gjord måste göras om. Vi anser också att MMDs skrivning (Mark- och miljödomstolen instämmer i MPD:s bedömning att genomförda inventeringar av naturvärden och fåglar, inklusive flykteleksinventering av kungsörn är tillräckliga och kan läggas till grund för prövningen i målet) är fattade på mycket undermåliga underlag.

Vi kommer nedan att visa några synpunkter där kommunens samhällsutvecklingsutskott haft liknande syn som oss i olika frågor.

Följande bedömning om Fågelliv finns att läsa i Kommunstyrelseprotokoll 2016-01-12

Remiss: Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för vind-kraftspark Ranasjöhöjden, Sollefteå kommun

Fågelliv och naturvärdesinventering

Kungsörn har inventerats i form av lekflyktsinventering under 2011-2013 samt med en komplettering 2014, och genom sökande av bon i tänkbara områden. Studierna har också kompletterats med information från ideella

inventeringar under åren. Inga bolokaler har hittats, och väldigt få möjliga lokaler återfinns inom området.

En allmän häckfågelinventering har utförts under juni 2011. För att säkerställa eventuella tjäderlekar anser kommunen dock att området skulle ha besökts under vår eller höst. Nu bedömer vi att det finns en risk att eventuella lekar har förbisetts. Man bör dessutom ta reda på hur många tuppas lekar hyser. Lekar med fler än fyra tuppas är sällsynta idag varför Sveriges ornitologiska förening rekommenderar ett skyddsavstånd på 1 km till sådana.

Observationer från en tjäderlekplats finns angivet i inventeringen som tillägg från allmänheten, men troligast har den spolierats iom avverkning i närområdet. Även ett tillägg har gjorts angående en ev. häckningsplats för fjällvråk men ingen uppföljning verkar har gjorts vare sig för att bekräfta eller dementera detta återfinns i ansökan.

När inventeringen utfördes 2011 var 22 verk planerade för området. När rapporten sammanställdes var det aktuellt med 33 verk, i dagens version av ansökan är det 40 vind-kraftverk planerade. Flera områden har undantagits från etablering av verkplatser, men inventeringen är redan idag 5 år gammal, med en igångsättnings tid på 7 år kommer inventeringen i värsta fall vara nästan 15 år gammal.

Som vi nämnt tidigare så anser vi att den "Häckfågelsinventering" som ligger som underlag i MKBn är undermålig. Det är också med stor förvåning vi har noterat MPD och MMDs totala acceptans av den. Att fåglar missats kan man ha full förståelse för. Det verkar dock som om inventeraren försökt att negligera förekomsten av vissa arter. Att tex fråga "en lastbilschaufför" om tjäderspelplatser, som sa att det funnits en plats som nu inte finns längre, låter lite "konstigt"!? Om han haft samma intresse för att finna fåglar så kunde han ha frågat de som bor på orten och har kännedom om markerna. Då skulle han fått veta att i planerat vindparkområde och i dess närhet finns förutom de adderade arter vi här och i våra överklaganden tidigare nämnt, även har, Berguv, Päruggla, Fjälluggla, Jorduggla, Tornfalk, Backsvala osv. Tranor har vi i mängd på åkrarna i Innäs och de har sitt flygstråk till och ifrån den platsen rakt över planerat vindkraftsområde osv.

Vid det möte/syn som hölls av MMD i Ramsele så överlämnade vi ett remissvar angående en fågelinventering till MMD som var upprättad av Ångermanlands Ornitologiska Förening (ÅOF).

De uppgifter som där framkommer är som vi ser det graverande för den "Häckfågelsinventering" som finns i MKBn och vi är därför mycket konfunderade över att inte MMD nämner den överhuvudtaget i sin dom (se bilaga 1).

Vi kräver en ny objektiv fågelinventering. Till denna är vi beredd att lämna ut allt det material som vi ovan nämnt att vi har om bon och spelplatser.

Buller

Mark- och miljödomstolen finner ingen anledning att ifrågasätta de av Bolaget redovisade beräkningarna av ljudutbredning från verksamheten. Dessa ska därför utgöra underlag för bedömningen. Innehållande av begränsningsvärdet 40 dBA vid bostäder har i praxis bedömts godtagbart för att förhindra att olägenheter för människors hälsa och miljön uppkommer till följd av vindkraftverksamhet (se bl.a. MÖD 2016:4). I förevarande mål kommer Bolaget att kunna innehålla värdet 40 dBA vid samtliga bostäder. Även vid beaktande av den kumulativa

effekt som kan bli aktuell från planerade anläggningar vid Flakaberget kommer begränsningen att innehållas för bostäder som ligger mellan anläggningarna. Det har i målet inte framkommit omständigheter som ger anledning att ställa strängare krav än det i praxis vedertagna begränsningsvärdet.

Övriga begränsningsvärden har bestämts efter beaktande av Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser respektive Folkhälsomyndighetens riktvärden för lågfrekvent ljud inomhus. Mark- och miljödomstolen finner ingen anledning att föreskriva lägre begränsningsvärden än vad som framgår av nämnda riktlinjer.

Trots de bevis vi lämnat in i vår överklagan så skriver MMD;

MMD finner ingen anledning att ifrågasätta de av bolaget redovisade beräkningarna av de av Bolaget redovisade beräkningarna av ljudutbredningen.

Vi har i bilaga 3 av vår överklagan visat hur det ”lekts” med ljudnivåerna vid olika förändringar i ansökan.

Man kan också undra vad MMD menar med detta; Mot denna bakgrund bedömer domstolen att de begränsningsvärden som avser ljud, villkor 5 och 9 och 10, är tillfyllest för att säkerställa att påverkan på omgivningen är acceptabel. **Acceptabel???**

Följande bedömning om Buller/Ljudnivå finns att läsa i Kommunstyrelseprotokoll 2016-01-12

Remiss: Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för vindkraftspark Ranasjöhöjden, Sollefteå kommun

För att uppfylla kravet 40 dBA vid Ranasjöbodarna norr om delområde Ranasjöhöjden behöver närmsta verk no. 22 drifas i mode 1. I mode 1 beräknas bullervärdena hamna marginellt under 40 dBA, 39,9 dBA. I ÅFs utredning för lågfrekventbuller har ingen modning gjorts av verk 22. I den beräkningen blir bullernivån 40 dBA vid

Ranasjöbodarna och vad det ser ut som en aningens högre nivå ute på vattenspegeln av sjön. Praxis om 40 dBA är väl etablerat, men i områden liknande Ranasjöbodarna där omgivningen tidigare upplevts som väldigt tyst kommer ljudet till stor sannolikhet upplevas störande även om det är strax under 40 dBA. Det hade varit önskvärt att se en beräkning utan verk 22, alt med en annan lokalisering. Kommunen anser att hänsyn bör tas till boendemiljön vid Ranasjöbodarna och avstyrka verkplacering 22 om parken tillståndsgivs.

De närmsta byarna Imnäs, Imfors, Forsnäset och Sundmo har ca 60 permanentboende varav de flesta bor i Forsnäset. Ljudnivåerna för dessa byar ska enligt beräkningarna klara 40 dBA med några dB marginal, ca 37 dBA beräknas ljudnivån bli för dessa byar.

Det villkor för buller som bolaget föreslagit ska gälla under driftstiden är angivet i A-vägd ljudnivå. Lågfrekvent buller har dock en större påverkan på människor än ljud som inte domineras av låga frekvenser, t.ex. med trötthet, huvudvärk och störd sömn. Påverkan från lågfrekvent buller beror emellertid på hur hög ljudnivå detta har. Det är vanligare att större vindkraftverk kan komma att avge något mer lågfrekvent ljud. De vindkraftverk som denna ansökan gäller är max 201 meter höga. Ett ev. tillstånd anser kommunen även ska innehålla villkor för lågfrekvent buller.

Vi har i vår överklagan när det gäller buller visat på hur ”oseriösa” mätvärdena är. Tex beträffande de mätvärden som presenteras vid stuga Storkilsjön så har mätvärdet från samrådsunderlag till ansökan hos MPD visat på en ökning från 42,6dBA till 44,2dBA.

Noteras bör att denna stuga (koja) tillhör en markägare som får snurror på sin mark.

Alla övriga mätvärden är oförändrade eller har minskat från samråd och ansökan till MPD.

I ovanstående KS protokoll står att byarna Imnäs, Imfors, Forsnäs och Sundmo får en ljudnivå av 37dBA.

Sanningen är den att för Forsnäs uppgavs mätvärdet vid samrådstillfället till 39 dBA och vid ansökan till 38,3dBA och i MPD ansökan 38,3dBA.

För Imfors var mätvärdena till 38,9dBA vid samrådet och vid ansökan 38,9dBA och i MPD ansökan **37,7dBA** ?????

Notera även att vi påpekat att den vattenspegel som finnes från Fjällsjöälven kommer att ge reflexer från ljus och roterande vingar. Kommunen nämner här en sak som vi missat i vår överklagan, nämligen att ljudnivån kan påverkas av vattenspegeln vilket också bör betyda högre nivåer.

Noteras bör också att antalet snurror ökat från 33st vid samrådstillfället till 40st (+21%) i MPDs underlag. **Kontentan av detta verkar vara, att ju fler snurror det är, desto lägre ljud!?**

Vår kommentar till MMD dom angående buller.

Vi överklagar beslutet om att godkänna företagets bullerberäkningar

Vi finner det synnerligen besvärande att MPD och MMD och andra myndigheter så uppenbart nonchalerar både ny kunskap samt erfarenheter rörande störande buller från redan i drift varande anläggningar som vi tidigare redovisat i vårt överklagande. Det regelverk och det mätmetoder-mätprogram som åberopas och de beräkningar som utförts angående bullerstörningar har ingen som helst relevans när det gäller

människors upplevda bullerstörningar. Det beror på att ljudet från dagens mycket stora vindkraftverk har helt andra egenskaper än de ljud som alstrades från de vindkraftverk som var aktuella när regelverken utformades. Dessutom var dessa vindkraftverk placerade i flacka landskap som dessutom redan var störda av verksamheter i närheten.

En lång rad klagomål har under årens lopp kommit in till kontrollmyndigheterna i Sverige. I samtliga fall har dessa anmälningar inte föranlett någon åtgärd som på något avgörande sätt ändrat situationen. I stället har olika myndigheter förhalat handläggning av klagomålen, förkastat klagomål eller hänvisat till diverse utredningar baserade på icke relevanta regelverk eller beräkningsmodeller. Resultatet är ett stort antal besvikna landsbygdsbor som i vissa fall varit tvungna att lämna sina fastigheter av hälso/säkerhet skäl. En sidoeffekt av detta är också en förlust av monetära värden vilken inte någon är beredd att ersätta.

Vi anser att underlaget när det gäller beräkningar av störande buller från den planerade vindkraftsanläggningen på Ranasjöhöjden saknar helt vetenskaplig grund. Av detta följer att ett tillstånd för denna anläggning bryter mot gällande lagstiftning såsom den är utformad i Miljöbalkens hänsynsparagraf 2 kap § 2. Vi anser att detta medför att allvarligt övergrepp mot lokalbefolkningen i Fjällsjöälvens dalgång i första hand. Ett förhållande som ytterligare kan undergräva tilltron till svenska myndigheters rättrådighet.

Vi kräver därför i första hand att tillståndet att uppföra en vindkraftsanläggning på Ranasjöhöjden dras tillbaka och i andra hand, om tillstånd ges, att den beräknade bullernivån enligt den så kallade praxisen begränsas till max 30dB(A) ekv 10 min. Denna nivå skulle även kunna överensstämma med beräkningar utförda med hänsynstagande till den vindskugga som byarna kommer att befinna sig i samt förekomst av inversion. Vi kräver som komplement att beräkningar utförs med hänsyn till dessa faktorer och baseras på data från SMHI som är representativa

Vi kräver också med hänvisning till ovanstående motiveringar till överklagande gällande buller att ljuduträkningarna/bullereffekterna kontrolleras och görs om och då av ett oberoende auktoriserat företag. Då skall hänsyn även tagas till infraljud och det lågfrekventa amplitudmodulerade ljudet. Eftersom parken ligger på en bergsrygg och byarna ligger på båda sidorna i en älvdal några hundra meter nedanför och på motsatta sidans bergssluttning bör hänsyn tas också till den resonanseffekt som uppstår.

Landskapsbild och miljöpåverkan

Vi begär prövningstillstånd eftersom det gällande Landskapet /Landskapsbilden

1. finns anledning att betvivla riktigheten av domslut som tingsrätten har kommit till (ändringsdispens),
2. inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (granskningsdispens),

Vi önskar med detta överklagande i första hand att Ranasjöprojektet inte alls tillåts eller i andra hand uppnå en så stor reducering av Ranasjöprojektet som möjligt. (återförvisning till MMD)

Vi åberopar förutom vår överklagan till MMD med där åberopade landskapsanalyser,

MMDs dom med våra kommentarer,

VINDBRUK I SOLLEFTEÅ KOMMUN, Fördjupad översiktsplan

(Antagen av Kommunfullmäktige 2008-12-15,

§155),

Landskapsbilden i Ådalen-en landskapsanalys av Sollefteå kommun. (Bilaga till FÖP 2008),

MÖD 2005 Östersumd 30/6 2005 M 8141-04

Remissyttrande antaget av Sollefteå kommun Ks 2016-01-12,
Landskapskonventionen,
Århuskonventionen,
Officialprincipen,
Boverket,
Riksantikvarieämbetet,
Objektivitetsprincipen,
Nils Holgerssons underbara resa (Selma Lagerlöf)
Talrika konstverk av Helmer Osslund och Ludvig Nordström m.fl. och poesi
och Ådalsskildringar av Birger Norman, Pelle Molin med fler.

Vi har delat upp vårt överklagande i delområdet Landskap och miljö i tre delområdena:

- 1. Landskapsbild och miljöpåverkan, bemötande av MMDs dom**
- 2. Den Europeiska landskapskonventionen**
- 3. Några viktiga kompletteringar att addera till de i överklagandet till MMD framförda analyserna**

1.

Landskapsbild och miljöpåverkan, bemötande av MMDs dom

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det står klart att den vindkrafts-etablering som är i fråga i målet kommer att påverka landskapsbilden i det berörda området i hög grad. Vindkraftverk måste av naturliga skäl placeras öppet och högt varför de blir synliga från omgivningen och omgivande bebyggelse.

Landskapsbildsaspekten består av två delar, ett allmänintresse, där landskapets egna kvaliteter och värden bedöms, och ett enskilt intresse där påverkan på närboendes närmiljö bedöms. Vad först avser landskapsaspekten som allmänintresse gör domstolen följande bedömning. Även om omgivningarna på platsen i älvdalen är vackra så uppvisar landskapet inte sådana särskilda särdrag att det ur ett allmänintresse finns anledning att inte medge tillstånd till verksamheten.

På vilka grunder gör MMD den bedömningen? Motivering saknas. Vi anser att MMD har fel och att området i Ådalen med de tre älvarna och dalgångarna, som var för sig har sina egna typiska karaktärer, tillsammans med den storslagna och unika naturen, tystnaden och känslan av orördheten är Sollefteås bästa attraktion och främsta varumärke. Fjällsjöälven ligger i centrum av detta landskap, som formats under postglacial tid av landhöjningen och havets påverkan och det innehåller värden som kräver varsamhet, försiktighet, respekt, skydd och bevarande.

Vad som anförts i tidigare planeringsdokument om landskapets småskalighet m.m. ändrar inte denna bedömning.

Detta "statement" innebär att de av oss tidigare åberopade bedömningar, som gjorts av kompetenta tjänstemän på div. i sammanhanget relevanta myndigheter, anses sakna betydelse i jämförelse med exploatörens, MPDs och MMDs grundlösa subjektiva ställningstagande. Grundlösa i så motto, att deras ställningstagande inte motiverats och därför på objektiv grund måste reduceras till "tyckande"

Vad sedan avser påverkan på enskilda närboendes närmiljö, snarast utsikt, måste inledningsvis konstateras att den enskildes upplevelse av vindkraftverken är subjektiv (I likhet med exploatörens, MPDs och MMDs subjektiva motsatta inställning.) och graden av störning blir därför beroende på den enskildes inställning till, och värdering av, vindkraftsetableringen. För att möjliggöra en bedömning av den enskildes störning måste därför påverkan objektiviseras.

Här vore det önskvärt med en definition av verbet "objektivera" En Googling på ordet "objektivera" ger inget användbart resultat. Vi antar att MMD menar att bedömningen av den enskildes störning måste vila på objektiva, opartiska (i motsats till "subjektiva", partiska) variabler. Kanske kunde man från MMD ha efterfrågat fullständigt underlag enligt Offical- och Objektivitetsprinciperna vid beslut och bedömning från MPDs sida.

Övriga villkor och bestämmelser som reglerar verksamheten, framförallt villkor om buller och skuggning samt transportstyrelsens reglering kring hinderbelysning, innebär också ett visst säkerställande av närboendes närmiljö såtillvida att dessa villkor indirekt säkerställer visst avstånd till vindkraftverk och i viss mån begränsar störning av hinderbelysning m.m.

Det är fullständigt orimligt att landskapsaspekten, såväl den allmänna som den personliga, direkt och/eller indirekt skall säkerställas genom bullermätningar och hinderbelysning!!!! Är det avsaknaden av en egen seriös, kompetent "objektivering" som får MMD att anföra detta. Det är ett ynkedomsbevis och vi anser att det måste vara en självklarhet enligt Miljöbalken att allt det som kan orsaka skada i de närboendes närmiljö, landskapsbilden, miljön i landskapet redan vid tillståndsgivningen skall ha klara, tydliga och helt säkra regler och regelverk/villkor/åtgärder och att även Försiktighetsprincipen skall råda vid tillstyrkan, annars skall ej placeringen av verken tillåtas enligt lagstiftningen.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den visuella påverkan för närboende är som mest påtaglig för boende i samhället Imnäs. Det närmaste vindkraftverket avses placeras dryga två kilometer i sydvästlig riktning från samhället. För boende i Imnäs kommer ett 20-tal vindkraftverk tveklöst att bli väl synliga mot Kufloberget, Grönbäcksberget och Grönbäcksklippen. Utsikten kommer att förändras och skillnaden mot tidigare utblick över skogslandskapet förändras till stor del. Domstolen har hållit sammanträde och syn i målet, vilket snarast får anses som en förutsättning för att kunna värdera förändringen i landskapet. Domstolen gör bedömningen att även om påverkan på utsikten får anses påtaglig överstiger den inte vad en närboende måste tåla i samband med en vindkraftetablering.

Vem kan avgöra detta utan en ”objektifiering??? MMDs syn på platsen, vilken vi inledningsvis var tacksam för, har nu i stället blivit ett argument mot oss och det kan ifrågasättas om det inte var just detta som var avsikten.

Sammantaget bedömer därför mark- och miljödomstolen, i likhet med MPD (och som av en händelse även i likhet med exploitören) att området inte har den karaktär att allmänintresset av att bevara dess landskap överväger det allmänna intresset av att producera miljövänlig energi,

Denna bedömning från MMD uppfattar vi som ett politiskt ställningstagande och objektiviteten kan därför ifrågasättas från en domstol som har som uppgift att besluta utifrån lagstiftning i Miljöbalken samt PBL.

(vi tänker inte här trötta ut MÖD med alla argument mot en miljöfarlig vindkraftsetablering i en region, som redan har ett stabilt grönt elöverskott. Alla argument mot etableringar som bl.a innebär överföringsförluster och vars miljönytta verkligen kan diskuteras är ju redan väl idisslade).

Men med vilken rätt och kompetens anser sig MMD kunna fatta detta avgörande, Vilka är de objektiva argumenten? Vi efterlyser här en redovisning i enlighet med official- och objektivitetsprinciperna!!! och att etableringen av den anledningen skulle vara olämplig. Inte heller vad gäller påverkan på enskilda intressen bedömer domstolen påverkan så påtaglig att hinder mot etableringen kan anses föreligga.

Vi, som överklagar MMDs dom åberopar MÖD 2005 Östersund 30/6 2005 M 8141-04 då MÖD undanröjde miljödomstolens avvísingsbeslut och återförvisade målet till miljödomstolen för fortsatt handläggning. Vi anser att det föreligger jämförbara omständigheter i detta fall och vårt. Om MÖD ej instämmer i detta kräver vi en motivering MILJÖÖVERDOMSTOLENS SKÄL (M 8141-04)

Överklagbara domar eller beslut får överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot (16 kap. 12 § första stycket miljöbalken). I förarbetena till miljöbalken (prop. 1997/98:45 del I, s. 482 ff) anges att en generös tillämpning av sakägarbegreppet är avsedd. Enligt praxis (t.ex. NJA 2004 s. 590 I och II) skall rätten att vara part och att överklaga tillkomma varje person som kan tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet genom den verksamhet för vilken tillstånd söks, om risken för skada eller olägenhet rör ett av rättsordningen skyddat intresse och inte är enbart teoretisk eller helt obetydlig.

De klagande bor på ett avstånd av cirka 1,6 till 3 km från den tänkta vindkraftanläggningen. Den är avsedd att placeras högt i landskapet vilket medför att den syns på långt håll. De klagande har uttryckt oro för buller och solblink/skuggning. De har också anfört att vindkraftanläggningen kommer att utgöra ett dominerande inslag i miljön. Mot bakgrund av vad de klagande har anfört i målet finner Miljööverdomstolen att de olägenheter de klagande gör gällande inte är endast teoretiska eller helt obetydliga. Överklagandet skall därför bifallas. Miljödomstolens slutliga beslut skall undanröjas och målet återförvisas till miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Inte heller i övrigt (det vi tidigare åberopat av Länsstyrelsens landskapsanalys (2010:27), Sollefteå kommuns vindplan från 2008) har det framkommit att miljön i

det aktuella området är sådan att en vindkraftsetablering skulle vara att betrakta som olämplig (subjektiv bedömning av objektiva underlag... vad kallar man sådant? Subjektivisering?)

2

Den Europeiska landskapskonventionen

understryker att landskapet har en stor social betydelse och att landskapet är en gemensam tillgång och ett gemensamt ansvar som alla är berörda av. Därför är också värdering och förvaltning av landskapet en demokratisk fråga. Den enskildes upplevelser av vardagslandskapet ska beaktas och uppvärderas. (Riksantikvarieämbetet (2008). Förslag till genomförande av den europeiska landskapskonventionen i Sverige.)”

”Därför är också värdering och förvaltning av landskapet en demokratisk fråga”

Gällande landskapsbilden, borde Riksantikvarieämbetet få kännedom om samt yttra sig om våra tre älvdalar och Ranasjö utifrån ett Landskapskonventions- och världsarvsperspektiv.

Vi, som tar kamp för detta landskap mot den planerade exploateringen, upplever att vi ända sedan 2011, då Ranasjöprojektet blev känt, även har fått föra en kamp för demokratin. Vi har i denna sak återkommande åberopat Århus-konventionen. Vi, lokalbefolkningen, de som drabbas, upplever att hela Ranasjöprocessen ända från början genomsyrats av en skrämmande brist på demokrati.

”Den enskildes upplevelser av vardagslandskapet ska beaktas och uppvärderas”

Det framgår dessvärre av exploatörens, MPDs och MMDs skrivningar i detta ärende att våra, de enskildas, upplevelser av vardagslandskapet inte alls skall beaktas.

Genom att ratificera landskapskonventionen åtar vi oss att skydda, förvalta och planera vårt landskap i enlighet med konventionens intentioner. Detta innebär bland annat att Sverige ska:

- *erkänna landskapets betydelse i den egna lagstiftningen*
- *öka medvetenheten om landskapets värde och betydelse i det civila samhället, i privata organisationer och hos offentliga myndigheter*
- *främja delaktighet i beslut och processer som rör landskapet lokalt och regionalt*
- *utveckla en helhetssyn på landskapets värden och hållbar förvaltning av dessa*

- *utbyta kunskap och delta i europeiska samarbeten om frågor som rör landskapet*

Vid genomläsandet av ovanstående och med de erfarenheter vi tvingats förvärva undrar vi om detta gäller hela Sverige. Är vi, som bebor Fjällsjälvens närområde, ett beklämmande undantag från dessa åtaganden?

- ***främja delaktighet i beslut och processer som rör landskapet lokalt och regionalt***

Vi har sedan 2011 konsekvent utestängts från inflytande och delaktighet i denna lokala process. När har man någonsin på alvar efterfrågat eller påverkats av vår uppfattning?

När det gäller Sollefteå kommuns hantering av FÖP 2008 och den därefter inkupade ”vägledningen” så hade vi varken talan eller insyn. Kommunbehandlingen av Ranasjö mörklades. MPD och MMD har inte heller tagit någon hänsyn till vår uppfattning (framgår för övrigt tydligt av 1. ovan) och dessa tillkortakommanden, den psykiska pressen av dessa skendemokratiska processer, har inverkat dränerande på vår sociala situation.

*Den europeiska landskapskonventionen syftar till att förbättra skydd, förvaltning och planering av landskap i Europa. Den syftar också till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och till att stärka allmänhetens och **lokalsamhällets delaktighet** i det arbetet. Konventionen innefattar alla typer av landskap som människor möter i sin vardag och på sin fritid.*

Landskapet är viktigt för oss av kulturella och sociala skäl, för att det har miljövärden och för att det ligger till grund för ekonomisk utveckling. Konventionens parter erkänner att landskapet betyder mycket som uttryck för en mångfald av natur- och kulturarv och för att skapa identitet. (Naturvårdsverket)

”att stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet i det arbetet. Konventionen innefattar alla typer av landskap som människor möter i sin vardag och på sin fritid.”

Det är vi, som är lokalsamhället och det är vår uttalade vilja som totalt negligeras. Och vi får absolut inte påverka. Vi får/måste lämna in skrivelse efter skrivelse i det oändliga men det förefaller vara för att hålla oss sysselsatta ty något reellt medinflytande för oss drabbade finns inte

*Landskapskonventionen understryker att landskapet är en gemensam tillgång och ett gemensamt ansvar. Landskapskonventionen utgår från landskapet som helhet och betonar en bred, sektoröverskridande tolkning av landskapsbegreppet. Konventionen lyfter landskapet som grund för människors välbefinnande, hälsa och **estetiska upplevelser** och den innefattar alla typer av landskap som människor möter i sin vardag. Landskapets ständiga förändring är en naturlig del av dess utveckling.*

*I den europeiska landskapskonventionen definieras landskap som ”ett område sådant det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspelet mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer”. Hur landskapet uppfattas handlar om relationen mellan människa och plats. Upplevelser är inte bara visuella utan handlar även om ljud, lukt, känsla, minnen och associationer. Landskapskonventionen innehåller också en tydlig demokratisk aspekt. Den lyfter fram landskapets sociala betydelse och understryker vikten av att såväl dagens som **kommande generationer** ska ges möjlighet att delta aktivt i värdering och förvaltning av landskapet. (Boverket)*

”Konventionen lyfter landskapet som grund för människors välbefinnande, hälsa och estetiska upplevelser”

Detta ådalslandskap har inspirerat många konstnärer som Helmer Osslund och Ludvig Nordström m.fl. och poeter som Birger Norman, Pelle Molin, Läste inte MMDs ledamöter som barn Nils Holgerssons underbara resa? Den beskrivning Selma Lagerlöf där ger av Ådalarnas skönhet och unika karaktär överträffas endast av landskapet självt;

- ”Och så bortom allt detta, uppe på de skogbeväxta åsarna, såg han den tredje världen. Där lågo tjäderhonor på ägg, där stodo älgarna gömda i de täta snåren, där lurade lodjuren, där knaprade ekorrarna, där doftade barren, där stod blåbärsriset i blom, där slogo trastarna.”

Så upplevde Nils Holgersson Ådalarnas höjdparter i Selma Lagerlöfs ”Nils Holgerssons underbara resa”. Här i det förtrollande Ångermanland, där pojken fick syn på en ådal och en älv, som ”**voro så ståtliga, att de överglänste allt, vad han förut hade sett i den vägen**”, färdades han på kungsörnen (!) Gorgo.) Enligt Selma Lagerlöf överglänste alltså detta landskap allt men MMD finner ingenting.

” Landskapskonventionen innehåller också en tydlig demokratisk aspekt. Den lyfter fram landskapets sociala betydelse och understryker vikten av att såväl dagens som kommande generationer ska ges möjlighet att delta aktivt i värdering och förvaltning av landskapet.”

Den demokratiska aspekten poängteras återkommande men det är den aspekten, som i vårt fall totalt diskriminerats. Vad är det för mening med konventioner om de inte efterlevs? Texter med till intet förpliktigande välformulerade meningslösa fraser! Det ser bra ut, kanske....på papperet.

Nu vädjar vi till MÖD att en gång för alla visa att Europeiska Landskapskonventionen skall implementeras överallt i detta land. Även här! Vi vill ha medbestämmanderätt när det gäller vårt landskap.

Vi vill lokalt verka tillsammans för att tillvarata och utveckla vårt omgivande landskap på ett miljövänligt vis och ge möjligheter för kommande generationer att leva och bo här i fullständig harmoni med sin omgivning.

3.

Några viktiga kompletteringar att addera till de i överklagandet till MMD framförda analyserna.

(I Länsstyrelsens landskapsanalys (2010:27) står det;

Fjällsjöälvens dalgång

Fjällsjöälvens småskalighet, både vad gäller älvens storlek och den småskaliga odlingsbygden, gör att landskapet är känsligt för vindkraftverk som skulle kunna dominera inslag i landskapet. Samtidigt är stora delar av älven tydligt påverkad av vattenkraftverk och storskalig skogsproduktion och siktlinjerna är ofta korta. Detta gör att Fjällsjöälven bitvis skulle vara tålig för etableringar. Avstånden mellan de mer känsliga partierna och de tåliga partierna är dock så korta att hela Fjällsjöälven bedöms som känslig.

I Sollefteå kommuns vindplan från 2008 (den då gällande) sid 68:

Fjällsjöälvens dalgång

Landskapsbilden längs Fjällsjöälven tillåter inte större vindkraftsetableringar på grund av sin småskalighet och komplexa natur. Många boende finns längs älven som också är av stort intresse för friluftsliv.)

(Landskapsbilden i Ådalen- en landskapsanalys av Sollefteå kommun. Bilaga till FÖP 2008)

- a. ***Det som bör undvikas vid vindkraftsetablering är en visuell dominans. Med visuell dominans menas "en situation där vindkraftverken upplevs 'vaka över en' eller där de 'överskuggar' intrycket av det som man egentligen vill koncentrera sin upplevelse till"***

Den föreslagna Ranasjöetableringen kommer att uppvisa just en sådan visuell dominans. De 201 m höga kraftverken, som placeras högst uppe på dessa höga höjder kommer att upplevas precis som det varnas för här och detta intryck kommer att förstärkas av de ävenledes planerade etableringarna Flakaberget och Salsjön.

(Landskapsbilden i Ådalen-en landskapsanalys av Sollefteå kommun Bilaga till FÖP 2008)

b Vindkraftverk i söderläge riskerar att störa utsikt och vyer mer än i norrläge. Vindkraftverk i söderläge riskerar att störa utsikt och vyer mer än i norrläge. I vilket väderstreck vindkraftverken placeras kan därmed få stor betydelse. Vindkraftverkens färg uppfattas olika i motljus och i medljus. Ett vitt verk uppfattas tydligt ljusst i medljus, medan det är mörkt och i stark kontrast till himlen i motljus. Det innebär bland annat att ett vindkraftverk söder om bebyggelse kontrasterar mer mot himlen än om det ligger norr om bebyggelsen. Även årstid, väder och bakgrund påverkar upplevelsen av vindkraftverk.

Detta berör framför allt Imnäs men även andra byar som ex. Skogsnäs och Strömnäs, där de boende som försökt överklagade MPDs beslut ej fick överklaga till MMD pga att de sades bo för långt från kraftverken (3-5 km)

(Landskapsbilden i Ådalen-en landskapsanalys av Sollefteå kommun Bilaga till FÖP 2008)

För att undvika verkens placering i bebyggelsens blickfång bör söderlägen undvikas.

Förutom från bebyggelsen ska beaktas hur föreslagna vindkraftverk kan upplevas av de som färdas längs befintligt vägnät.

En negativ effekt som bör undvikas är oväntade perspektiv där vindkraftverk plötsligt dyker upp i synfältet och bryter av mot saker i betraktarens närmaste omgivning.

Följande bedömning är utförd av en tjänsteman i Samhällsutvecklingsutskottet i Sollefteå kommun och antogs av Kommunstyrelsen 2016-01-12. Den är ett begärt remissyttrande:

Remiss: Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för vind-kraftspark Ranasjöhöjden, Sollefteå kommun

Landskapsbild

Parken är etablerad mellan två älvdalar Faxälven och Fjällsjöälven. Älvarnas möjlighet till långa siktsträckor innebär att parken kommer att vara synlig från flera boendemiljöer och områden längs älvdalarna. Ranasjöparken ligger ca 1,2 km från Fjällsjöälven och 5 km från Faxälven.

Älvdalarna brukar förknippas med bilden av Västernorrland och har därför ett starkt symbol- och attraktionsvärde. Enligt länsstyrelsen Västernorrlands Regionala landskapsanalys 2010:27 omnämns dalgången längs Fjällsjöälven som känsligt för vindkraft på grund av sin småskalighet, både avseende älvens storlek och den småskaliga odlingsbygden. För boende längs Fjällsjöälven kommer vindparken utgöra ett stort inslag i landskapsbilden. Tillsammans med Flakabergets vindpark kommer framförallt byarna Forsnäset och Sundmo få en betydande del av landskapets horisont mot vindkraftverk.

Tilläggas kan att i den till helt nyligen gällande vindöversiktsplanen FÖP 2008 tillhör området, där Ranasjöexploateringen planeras, kategorin Övriga utredningsområden:

Övriga utredningsområden

Vissa områden i kommunen har bra medelvind på relativt små ytor. Ytorna begränsas antingen av vindhastigheten, intilliggande bebyggelse, skyddade områden eller andra fysiska förutsättningar. Dessa områden har därför inte klassificerats som lämpliga för storskalig utbyggnad. Här kan vindkraftetableringar upp till 10 MW eller 7 verk prövas och eventuellt kan behov av detaljplaneläggning finnas. (FÖP 2008)

Att vi, trots ovanstående nu står inför hotet om en utbyggnad av sådan storskalig vindkraft, som ej skulle tillåtas, möjliggjordes av den beryktade "Vägledningen", ett vanligt Kf-beslut, med vilken kommunledningen saboterade intentionen i den gällande vindplanen FÖP 2008

Den kommunala tillståndsprocessen och planförhållandena

Vi överklagar MMDs dom och anhåller om prövningstillstånd eftersom:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledningen av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, och

Vi åberopar vår överklagan till MMD (och då även bil.5), Miljöbalken, Århuskonventionen, en dom i miljööverdomstolen MÖD 2009:4 och MÖD 2005:66

”Sollefteå kommun hade fram till den 29 april 2013 undantagit det aktuella Ranasjöområdet från storskaliga vindkraftsetableringar (fler än 7 verk). Detta framgår klart i den då gällande fördjupade översiktsplanen från 2008. Kommunfullmäktige beslutade den 29 april 2013 att tillämpa en s k vägledning för beslut/avslag vid begäran om tillstyrkan avseende lokalisering av vindkraft i s k utredningsområden. Beslutet ”legaliserar” storskaliga anläggningar i tidigare skyddade områden.

Vi menar att beslutet måste betraktas som olagligt eftersom det i praktiken innebar en radikal förändring av planförutsättningarna för markanvändning i kommunen utan att berörda kommunmedborgare gavs möjlighet att delta i och påverka beslutsprocessen. Detta är ett brott mot såväl Miljöbalk som Århuskonventionen. Det är också viktigt att domstolen känner till att själva vägledningsbeslutet inte tidigare är prövat av Förvaltningsrätt eller Kammarrätt.”

Domskäl

Domstolen konstaterar vidare att varken översiktsplaner eller tillägg till översiktsplaner är juridiskt bindande. Att verksamhetsområdet i den fördjupade översiktsplanen är angett som ett utredningsområde hindrar inte kommunen från att besluta om att tillstyrka en etablering av vindkraft inom området. I likhet med MPD finner mark- och miljödomstolen därför att Bolagets tillståndsansökan är förenlig med Sollefteå kommuns bedömning om lämplig markanvändning i kommunens översiktsplan och det föreligger således, ur plansynpunkt, inget hinder mot den ansökta verksamheten.

”Domstolen konstaterar vidare att varken översiktsplaner eller tillägg till översiktsplaner är juridiskt bindande”.

Ja, så är det. Kommunen har planmonopol och kan bestämma som den finner för gott i dessa frågor så varför har Sollefteå kommun bemödat sig så att försöka skapa en anständig fasad! Varför allt besvär med en ”Vägledning”, som hastades fram utan demokratisk förankring!

”Att verksamhetsområdet i den fördjupade översiktsplanen är angett som ett utredningsområde hindrar inte kommunen från att besluta om att tillstyrka en etablering av vindkraft inom området.”

Så är det förvisso eftersom kommunen har detta planmonopol (Den kommunala självbestämmanderätten.)

MEN

”I likhet med MPD finner mark- och miljödomstolen därför (syftar på att varken översiktsplaner eller tillägg till översiktsplaner är juridiskt bindande.) att Bolagets tillståndsansökan är förenlig med Sollefteå kommuns bedömning om lämplig markanvändning i kommunens översiktsplan” (Fel, fel, fel och ologiskt! FÖP 2008 tillåter INTE storskalig vindkraft inom ”utredningsområden” på grund av att ”varken översiktsplaner eller tillägg till översiktsplaner är juridiskt bindande”.) och det föreligger således, ur plansynpunkt, inget hinder mot den ansökta verksamheten.”

En logisk förenkling av MMDs domslut ger ett förvånande slutledningsresultat: **ÖP är inte juridiskt bindande. Därför tillåter FÖP 2008 storskalig vindkraft.** MEN så är det ju inte, som vi alla, Bolaget, Sollefteå kommun, MPD och MMD inkluderade, mycket väl vet.

MMD omnämner inte heller till skillnad från MPD, i sin dom ”vägledningen”.

Vi upplever att även MPD hade problem i frågan om, hur storskalig vindkraft inom utredningsområden skulle kunnat ”lotsas” igenom. MPD använde sig av ”Vägledningen” mot FÖP 2008 års intention. Detta har vi försökt belysa i bil.5 i vår överklagan till MMD i en analys av MPDs krumbukter gällande ”Vägledningen”.

En dom i miljööverdomstolen MÖD 2009:4 slår fast att den berörda kommunens allmänna vindkraftspolicy (jfr. Sollefteås kommuns ”vägledning”) i princip inte har större tyngd än ett yttrande från kommunen. **(Detta pga. att dess genomförande inte följt PBL: s regler):**

” En vindkraftspolicy eller annat planeringsunderlag som inte har hanterats enligt processreglerna för en översiktsplan och därmed inte heller lett till en ändring av översiktsplanen kan inte ges samma tyngd som en översiktsplan vid efterföljande planering och prövning enligt PBL och annan lagstiftning.”

Miljööverdomstolen har i tidigare rättsfall slagit fast att en aktuell och välunderbyggd översiktsplan har stor betydelse när det gäller bedömningen av vad som kan anses vara en lämplig plats för en tillståndspliktig verksamhet (se t.ex. Miljööverdomstolens dom den 1 november 2005 i mål nr M 2966-04, MÖD 2005:66)

Även Stina Pettersson, *Bitr.enhetschef samhällsbyggnadsenheten Länsstyrelsen Västernorrland* har i ett mail svar (till Brita Isaksson, Röån), bekräftat att en ÖP har en större tyngd än en vägledning i ett miljöprövningsärende.

Hej igen Brita, Länsstyrelsen kan inte styra en kommuns hantering av en viss planeringsfråga i en översiktsplanprocess. Kommunen har planmonopol och länsstyrelsen har inga sanktionsmöjligheter om kommunen gör på annat sätt än vi finner lämpligt. I det här fallet har länsstyrelsen påpekat att vi tycker att det vore bra att se över vindkraftområdena i sitt sammanhang med andra planeringsfrågor, dvs i arbetet med den kommunomfattande översiktsplanen. Du skriver att enligt kommunstyrelsens beslut 2012-06-12 så avbröt man revideringen och utgår nu från vindkraftsplanen från 2008. Som jag förstår det har denna därför fortfarande en högre rättslig status i ett miljöprövningsärende än vad en vägledning har.

*Vänliga hälsningar Stina Stina Pettersson Bitr.enhetschef
sambhällsbyggnadsenheten Länsstyrelsen Västernorrland Postadress: 871 86
Härnösand Besöksadress: Pumpbacksgatan 19 Telefon: 0611-34 91 05, 073-275 32
92*

Vi hemställer om att MÖD tar del av vår redogörelse över kommunens och MPDs hantering av **Den kommunala tillståndsprocessen och planförhållandena i vår överklagan till MMD med bilaga 5. Vi önskar även att MÖD granskar det domskäl som MMD givit oss. Vi inser att Sollefteå kommun kan fatta vilka beslut den vill när det gäller kommunens tillståndsgivning men vi skulle ändå vara tacksam för en objektiv bedömning av MPDs och MMDs beslut och motiveringar. Om det finns något skäl, kanske olämplig handläggning, som kan godkännas som argument för en omprövning av Ranasjö Vindprojekt så åberopar vi detta.**

Kontroll och tillsyn

Mark- och miljödomstolen instämmer i MPD:s bedömning vad beträffar tillsynsmyndighetens ansvarsområden samt omfattningen av det kontrollprogram som enligt villkor 13 ska tas fram. Vad klagandena har anfört förändrar inte domstolens bedömning.

Vi har tydligt påpekat och ställt oss frågande till hur tillsynsmyndigheten ska kunna arbeta och ställa regler när inte en enda sådan är uppställd.

Hur kan någon myndighet få avfärda (ignorera) den mängd frågor och påståenden som finns hos berörda med att hänvisa till villkor 13 som lyder enligt följande;

Kontrollprogram (villkor 13)

Kontrollprogrammet syftar bl.a. till att det ska finnas tydliga rutiner för hur, när och med vilken frekvens kontroll av sådana faktorer som kan ha en påverkan på människors hälsa eller miljön ska utföras. Särskilt viktigt är att ha rutiner för kontroll av de villkor som gäller för verksamheten och speciellt hur ljudet från verksamheten ska kontrolleras under andra förhållanden än det som regleras i villkoret. Tillsynsmyndigheten får vid behov besluta om mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder.

Kontrollprogrammet för anläggningsfasen ska lämnas in till tillsynsmyndigheten Senast sex veckor innan anläggningsarbetena påbörjas. Miljöprövningsdelegationen bedömer att det är en rimlig tid för tillsynsmyndigheten att kunna handlägga ärendet. För den del av kontrollprogrammet som omfattar anläggningen i sin helhet, d.v.s. driftsfasen, bedöms tre månader från det att anläggningsarbeten har påbörjats vara tillräcklig ,tid för Bolaget att utarbeta ett förslag på kontrollprogram för verksamheten och ge in det till tillsynsmyndigheten. Om det skulle krävas en förlängning av den tiden kan det medges av tillsynsmyndigheten.

Tyvär har överklagandetiden varit för kort för att vi skall kunna sätta oss in i detalj hur tillsyn och kontroll borde ske men vi tycker att det borde upprättas och för oss redovisas tydliga underlag och direktiv för tillsynsmyndigheten. Hur skall den kunna sköta sin uppgift utan sådana?

Vi hoppas att tillsynsmyndigheten får rätt uppgifter-grundade på rätt underlag- samt klara, tydliga och helt säkra regler/regelverk/villkor/åtgärder för just detta projekt men vi vet inte om så är fallet. Vi blir mycket oroliga över dessa som vi uppfattar det ”lösa boliner”

I den beskrivning som finns i villkor 13 så verkar det vara entreprenören som skall sätta reglerna. Endast 6 veckor före uppstart, kommer tillsynsmyndigheten in. Ett projekt av denna storlek skall nu behandlas så att en uppstart kan ske om 6 veckor!?! Oseriöst!!

Vår misstro kan kanske verka vara lite överdriven men erfarenheten om hur detta projekt har skötts från första stund gör oss kanske lite väl misstänksamma.

(Vi baserar vår oro på alla de konstigheter som funnits i denna tillståndsgivning t.ex. så bestod det tekniska utskott (TU) som initialt godkände detta projekt av Ordförande Elisabeth Lassen (också KS ordförande), John Åberg och Niklas Lindh. Ingen av dessa har en bakgrund där de kan ha en kunskap som kvalificerar dem för uppdraget. De godkände hela projektet

utan frågor!? och rekommenderade KS att ge tillstånd och initierade och drev Vägledningssabotaget).

I de diskussioner som vi alla överklagande fört med varandra, har frustrationen över att MPD och därmed också MMD helt ignorerat i princip alla våra påståenden och frågeställningar och hänvisat till Tillsynsmyndigheten varit stor. Hotade av ett så för oss helt omvälvande ingrepp, som kommer att förstöra vår hemmiljö - hela vår livssituation, skall vi inte behöva nöja oss med dessa schablonmässiga svar.

Vi skall inte här ta upp alla de frågeställningar som vi lämnat in tidigare men visa ett exempel, som vi undrar hur Tillsynsmyndigheten kommer att hantera:

I MPD står det;

Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser kommer att följas. Vidare kommer trafikbuller från transporter till och från anläggningsområdet uppgå till maximalt 65 dBA ekvivalentnivå utomhus vid bostad. **Boende ska erbjudas ersättningsbostad under anläggningsskedet om överskridande av ljudnivåerna sker.** Sprängning kommer endas att ske på vardagar mellan Id. 07:00 och 19:00.

” Boende ska erbjudas ersättningsbostad under anläggningsskedet om överskridande av ljudnivåerna sker.”

Om det vore någon rim och reson i detta projekt, där exploitörens ord verkar vara allena rådande, borde väl ändå detta kunna åtgärdas. Det borde krävas att inget överskridande av dessa ljudnivåer (som är nog förskräckliga om de efterlevs) skall tillåtas. Med den skrivning som nu föreligger, är det fritt fram för exploitören att hantera detta efter eget godtycke och att under tiden ”erbjuda” (= tvångsförflytta) boende. En familj med små barn (sådan finns ca en km från den planerade ”parken”) kan alltså tvingas i väg från de små barnens trygga hemmiljö. Det är fullständigt otillständigt! Självklart skall Krange Vind föreläggas att ovillkorligen hålla sig inom gränserna.

I detta konkreta exempel åberopar vi Barnkonventionen och ber MÖD att pröva detta.

Vem vet i dag hur detta projekt skall genomföras.

Vi vet inte, vet Krange Vind eller Tillsynsmyndigheten vilka regler som gäller.

Om MPD eller MMD vet så borde det inte vara så svårt för dem att informera.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Mark- och miljödomstolen finner inledningsvis, i likhet med MPD, att miljökonsekvensbeskrivningen (nedan MKB) uppfyller de krav som uppställs i miljöbalken och ska därmed godkännas. MKB:n kan därför, tillsammans med övrigt underlag, läggas till grund för prövningen.

Vi anser att MMD, MPD tillstyrkan av Bolagets MKB inte är tillräckligt omfattande och djupgående behandlad för att uppfylla Miljöbalkens och PBL intensioner beträffande skydd och boende samt fortsatta verksamheter i Fjällsjöälvens dalgång.

Av MPD skrivning angående Landskapsbilden framgår att Vindkraftverken kommer att synas på relativt långa avstånd och förändra landskapet i området.... samt att Vindkraftsetableringen kommer att påverka miljömålen negativt gällande Biologisk mångfald och God bebyggd miljö...

Varken MPD eller MMD beaktar Västernorrlands läns regionala eller Sollefteå kommuns egna landskapsanalys gällande Fjällsjöälvens dalgång och VK-etableringar,

Vi ifrågasätter varför dom förbigår MB kap Hänsynsregler och Försiktighets samt Lämplighetsprincipen, när det idag saknas landskapsskydd i ett landskap där 4 älvdalar i Sollefteå kommun (Ångermanälven, Faxälven, Fjällsjöälven, Vängelälven) ligger tät intill varandra och den karaktäristiska topografin och geologin gör att all exploatering blir starkt exponerad och känslig för boende och verksamheter i älvdalarnas byar, tätorter, friluftsliv, turism mm

Samrådsförfarandet

Av 6 kap 4 § 1 st. 1 p. miljöbalken följer att den som avser att bedriva tillståndspliktig verksamhet ska samråda med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda. Mark- och miljödomstolen konstaterar att samråd med enskilda skett på ett tillfredsställande sätt.

Det har framhållits att ansökan avviker från det material som presenterades inför samrådet. Mark- och miljödomstolens bedömer, i likhet med MPD, att en viss förändring av antalet verk som ansökan omfattar måste accepteras. Det finns inte anledning att ifrågasätta att förändringen inte kan anses påverka enskilda eller allmänna intressen i större omfattning. Mark och miljödomstolen anser därför att MKB:n har fått den omfattning och inriktning som krävs. Vidare har bolagets kallelse till samråd skett på godtagbart sätt. Mot denna bakgrund finner mark- och miljödomstolen att det inte förelegat några sådana brister i samrådsförfarandet att ansökan inte kunnat prövas.

Vår förhoppning är att MMÖ lutar på vår uppfattning i överklagan till MMD om att det enda ”samrådsmöte” som ägt rum angående vindkraftprojektet i Ranasjö var att se som ett informationsmöte. ”Samrådsmötet” hölls i november 2011, alltså 1,5 år före beslutet i Sollefteå kommunfullmäktige (KF) om en så kallad Vägledning i April 2013. Därför måste man ju anse att det endast var ett informationsmöte eftersom det då inte från kommunen fanns några uttalanden eller bestämmelser om annat än det som stod skrivet i FÖP 2008, nämligen att Ranasjö ligger i ett så kallat Utredningsområde där det inte kunde bli frågan om annat än 7 verk under vissa omständigheter.

Samma typ av informationsmöten hade Hans-Erik Flodin (ägare Krange Vind AB) i Kärmsjöärendet, vilket resulterade i att de två då berörda samebyarna blev upprörda och undanbad sig vidare kontakter med Flodin.

I den undersökning av Marita Alatalo och Amanda Näsström Samhällsutvecklingsenheten, Länsstyrelsen Västerbotten inom projekt Vindbruk i Västerbottens län, som vi ånyo återoppar står bl.a.:

Några konkreta råd, som identifierats av författarna:

”Samrådsledningen bör vara öppen för en diskussion kring sin projektidé samt värdera och beakta lokala synpunkter – inte presentera ett färdigt förslag!

De bör

– Undvika att ta hjälp av partiska representanter från området t.ex. berörda markägare
Samrådet för Ranasjöprojektet med Ohredake Samebyn ägde rum 28/2-2012 hemma hos en av markägarna Åke Eriksson. Deltagare var Åke Eriksson markägare, Sture Åhren, Ohredake Sameby och Hans-Erik Flodin Nordan Vind (Nuvarande Krange Vind AB)

Rennäring

I området finns delar som är av riksintresse för rennäringen. Ohredake sameby har slutit avtal med Bolaget och godkänt etableringen. I likhet med MPD anser markoch miljödomstolen att det starka allmänintresse som finns för att skydda rennäringen inte kan anses tillgodosett genom civilrättsliga avtal. MPD har dock i sitt tillstånd, genom villkor, reglerat verksamheten för att inte påtagligt skada riksintresset för rennäringen. Den berörda samebyn har heller inte ansett att rennäringens intresset hindras av etableringen. Mot denna bakgrund finner Mark- och miljödomstolen att det utpekade riksintresset för rennäring inte ska anses utgöra hinder för att tillåta verksamheten. Vad klagandena har anfört i övrigt ändrar inte mark- och miljödomstolens bedömning.

Vi har begärt att få ta del av de avtal som finnes mellan samebyarna och Krange Vind AB men eftersom det är en civilrättslig fråga får vi acceptera att MMD godkänner MPDs ställningstagande att inte visa oss avtalet.

Vår förhoppning är att MPD och MMD själva har fått ta del av avtalet i denna mycket viktiga fråga.

MMDs negligering av vad vi anfört i övrigt i hanteringen av Krange Vinds kommentarer i Rennäringspunkten gör att vi har en viss tveksamhet till hur detta hanterats.

Vår kommentar till Rennäringen

Vi inser att det är samerna själva, i detta fall Ohredahke sameby, som borde värna om sina renbetesområden, men vill ändå framföra följande, eftersom rennäringen utgör ett sådant påtagligt och positivt inslag i vårt område. Det berör även oss, som bor här, om möjligheterna att bedriva rennäring skulle begränsas nu och kanske framför allt i framtiden för kommande generationer.

Kuflodelen av Ranasjöetableringen är till stor del RI rennäring. Det finns en anledning till att RI-rennäringensområden utpekats. Staten vill värna samernas urgamla rätt att bedriva denna näring och kunna få sin utkomst därav. Det är väldigt stora områden av rennäringens betydelse, som nu kommer att påverkas av vindkraft. Bara här i grannskapet har vi Salsjö, Vaberget och så i värsta fall Ranasjö som berör Ohredahke sameby. Vi vet nu också att renarna undviker vindkraft.

En färsk forskningsrapport från Sveriges lantbruksuniversitet visar att renar undviker områden med vindkraftsverk

– De viktigaste resultaten är att vi har sett att renarna undviker att använda områden nära vindkraftverken, säger forskaren Anna Skarin, en av dem som varit med och gjort studien.

Att ta reda på hur renarna och renskötseln påverkas av vindkraft har varit tanken bakom SLU:s forskning.

Genom spillningsinventeringar och GPS-halsband har forskarna tittat på hur renarna förhåller sig till vindkraftsparksområdena före, under och efter utbyggnaden.

En av vindkraftsparkerna som varit med i studien ligger i Malå sameby och ordföranden Jörgen Stenberg är själv förvånad över resultaten.

– Det var ju värre än vi själva trodde.

Forskarna har tittat på vindkraftsetableringar både i kalvningsområdet i Malå sameby och vinterbetesområdet för bland annat Vilhelmina norra sameby.

De har funnit att renarna både på kalvnings- och vinterbetesområden påverkas negativt av vindkraften eftersom renarna helt enkelt undviker vindkraften.

Och det sätt som renarna undviker vindkraftsverken är unikt, i förhållande till annan infrastruktur och mänsklig aktivitet som är negativ för renarna, eftersom de söker sig till områden där vindsnurrorna är skynda.

Forskarna på SLU tror att renarna söker sig till områden där vindkraftverken är skynda för att de ska slippa se de här snurrorna och för att ljudet från vindturbinerna ska dämpas.

Effekter syns på 3-4 km avstånd från vindkraftparkerna, beroende på hur området ser ut.

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=6502011>

Detta är ny forskning. Har Ohredahke sameby tagit del av detta och vägt in det i sina avtal med projektörerna?

Jenny Wik Karlsson, Svenska samernas riksförbunds förbundsjurist, säger i samband med ett vindkraftöverklagande gällande Malå Sameby:

– Alla vindkraftparker har ju visat sig innebära ekonomiska förluster för renskötarna. Men också förluster i form av påfrestningar i arbetsmiljön, men framförallt, återigen, det är förlusterna av betesmarker som är det fundamentala för alla samebyar, så även här

Naturvårdsverket om riksintresse rennäring:

Riksintresse blev ett lagstadgat begrepp 1987. Att något klassas som riksintresse innebär att staten har starkare ställning gentemot kommunen med möjligheter att ingripa om inte kommunen tar hänsyn till riksintresse i sin planering.

Miljöbalken

Miljöbalken 3:5 säger:

Områden av riksintresse för rennäringen skall skyddas.

Mark- och vattenområden skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande.

Naturresurslagen

I naturresurslagen klassas rennäringens viktigaste områden som riksintressen. Exempel på sådana platser är samlingsplatser, flyttleder, övernattningsbeten, svåra passager, speciella betesområden, områden kring anläggningar samt renhagar.

Avtalen mellan ett exploaterande bolag och berörd sameby är en civilrättslig historia. Detta innebär att vi andra inte har rätt att ta del av innehållet och när det gäller Ohredahkes avtal med exploatören har just dessa avtal efterlysts .....men förgäves.

Vi ifrågasätter nu, med hänsyn taget till att staten utpekar RI rennäring för att trygga rennäringen, om en Sameby har rätt att ”avhandla” bort dessa riksintressen:

Samerna är att betrakta som ett urfolk i Sverige, och enligt Regeringsformen ska det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv främjas. Målet för den svenska samepolitiken är en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar samt ett ökat samiskt självbestämmande.

Frågan blir då---och den är kontroversiell: Har samerna rätt att ”avhandla bort” själva förutsättningen för sin existens????Eller bör staten gå in och skydda kommande generationers intressen? Får samerna sälja ut RI-rennäringområden???

Vi hemställer om att MÖD tar upp denna fråga för den lär komma upp igen.

Lokalisering

Mark- och miljödomstolen finner att lokaliseringsutredningen är tillräcklig för prövning i målet och instämmer i de överväganden som MPD har gjort avseende valet av plats för vindkraftsetableringen. Vad klagandena nu har anfört föranleder inget annat ställningstagande. Inte heller i övrigt har det framkommit sådana brister att det finns anledning för mark- och miljödomstolen att upphäva MPD:s beslut på den grunden.

Vår förhoppning är att MÖD bedömer att de påståenden vi har i överklagan till MMD stämmer.

Varningsskyltar och iskast

Det villkor om uppsättning av varningsskyltar som uppställts i tillståndet, i kombination med de skyddsåtgärder som Bolaget åtagit sig att uppfylla, minimerar risken för iskast till intilliggande fastigheter. I likhet med MPD finner mark- och miljödomstolen att risk för iskast inte kan hindra att verksamheten tillåts eller motivera att vissa vindkraftverk ska flyttas. Vad Margareta Bergek har anfört ändrar inte domstolens bedömning.

Vår förhoppning är att MÖD bedömer att de påståenden vi har i överklagan till MMD stämmer

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen finner sammanfattningsvis att det underlag som finns i målet ger en tillräcklig beskrivning av vindkraftsetableringens samlade miljöpåverkan. Det finns därmed inte skäl att upphäva tillståndet på denna grund eller anledning att återförvisa målet för ytterligare utredning. Det har inte heller förekommit sådana formella eller materiella brister i ansökan eller i MKB:n som utgör grund för avvisning av ansökan eller återförvisning till MPD. De enskilda klagandenas yrkanden om upphävande och återförvisning ska därför avslås.

Vår sammanfattning

Vår förhoppning är att MÖD i och med denna vår överklagan av MMDs dom och tidigare inlämnade överklagan finner att sådana oklarheter finns i MKBn och MPDs tillstånd att vi får prövorätt i MÖD.

Vi är väl medveten om att denna vår skrivning kan uppfattas som amatörmässig och inte håller den "kanslisvenska" som är gängse för en sådan för oss viktig Överklagan (prövningsrätt). Vi har tyvärr inte de resurser som behövs för att få den professionella hjälp som våra "motståndare" har.

Trots allt så hoppas vi att MÖD förstår vår överklagan eftersom den typen av skrivningar nog är vanliga eftersom vi är många drabbade ute på landsbygden som har liknande problem.

Vi vill också förklara våra ibland kanske "lite" sarkastiska (men helt sanningsenliga) kommentarer till domsluten med att vi känner oss behandlade med ignorans och fullständig nonchalans av de instanser vi klagat till.

Vår förhoppning är nu att denna vår gemensamma överklagan skall utmynna i att MÖD biviljar oss en möjlighet till prövo- och överklagansrätt.

Forsnäs 2017-10-17

Christer Lidén 450910-7852

Forsnäs 184

880 40 Ramsele

0702676186

chris.liden@hotmail.se

PS

För min personliga del så hänvisar jag förutom till ovanstående också till

min tidigare personliga överklagan och de gemensamma som vi lämnat in.